

VSTANOVLJENA LETA 1898.

NAZNANILA

DOPISI

O ZDRUŽENJU

ZAHVALA

(Nadaljevanje na 6. strani.)

Jugoslavija ima

velike možnosti

AMERIŠKI POROČEVALEC, KI JE POTOVAL PO DEŽELI, NAM PRIPOVEDUJE O VELIKIH MOŽNOSTIH DEŽELE. — NAROD SE OZIRA NA AMERIKO ZA POMOČ.

Poroča Duncan M. Stewart.

(Konec.)
II.

Nedaleč od Grodske leži slavní m' iz Rusije. Ko dosepejo na lice Mackensenov predor ali tunel, mesta, jih spravijo v ječe ter jih Pararečno z Vardar reko ter železnice je tekla cesta, — cesta, stovojnega odpotovanja v katero-ki je služila skozi stoletja armadam, kajti dolina Vardarja je pomenjala vrata, skozi katera je moral vsakdo, ki je hotel udreti v centralno Evropo od Soluna navzgor. Armade starega Bizanca in Rima so korakale po tej poti. Turki iz Male Azije, ki so odšli na zavojevanje Evrope, so šli po tej poti in tudi Križarji, na poti v Sveto deželo, so se je poslužili. Nikdo se ni še nikdar tako dosti zanimal za to cesto, da bi skušal skriti velike ovinke, dokler niso prišli po tej cesti navzdol Nemei, prvokrat in zadnjikrat. Napravili so iz nje moderno cesto prvega reda, ki je služila pred vsem prevažanju težke artilerije ter naj bi pozneje služila kot velika trgovska žila med Nišem in Solunom, na nemški poti v Orient.

Na točki kjer se reka zoži tako, da je prostora komaj za železnico, so zgradili Nemei predor, da povedejo skozi njega cesto. Predor je dolg nekoliko šestdeset čevljev ter prav kot cesta izvrstno delo. Nad portalom vsakega predora je izklesan napis: — "Mackesen Tunnel". Nad imenom južnega portala je tudi izklesan velik železni križ. So pa napisali nad severnim portalom, ki vzbujajo pozornost ter jo bodo skozi vse bodoče čase. Visoko zgoraj je bila skala uglašena in z globoko razenimi črkami, ki so črno porjavane, so Nemei ovekovečili zavojevanje Srbije in svoj zmago-slavni pohod proti morju z naslednjimi besedami:

Wilhelm II.,
Deutscher Kaiser König von
Preussen
Befahl seinen Soldaten
Diese Strasse zu bauen.
1916.

(Viljem II., nemški kaiser in pruski kralj je ukazal svojim vojnikom zgraditi to cesto.)

Med tem napisom ter vrhom portala so pustili Nemei kaj zapeljiv prostor.

Pozneje so prišli drugi vojaki po tej poti. Stopili so v Mackensenov predor z južne strani, prav kot so bile prišle nemške čete s severne in vponižno proslavljenje tega dogodka je dal poveljnik te armade, sledoč vzgledu kajzerja, izklesati v skalo na mesto, katero so Nemei tako kratkovidno pustili, naslednje:

Le General Franchet Desperey
Commandant en Chef
Les Armees Allies d'Orient
Ordonna a ses troupes
de chasser les Boenes
1918.

(General Franchet D'Espercy, vrhovni poveljnik zavezniških armad v Orientu, je ukazal svojim četam prepediti Nemei 1918.)

Ob desetih zvečer smo dospeli v Veles, zelo starodavno mesto, katero deli reka Vardar v dva dela. Mesto izgleda tipično orientalsko s svojimi mošejami, minareti, ki jasno pričajo, da se je nahajalo mesto v turških rokah, dokler ga ni zasedla Srbija v Balkanski vojni leta 1912.

Bilo je ob polne naslednjega dne, ko je došel vlak do konca svojega potovanja in ustavili smo se v Skoplju v temi in mrzlem dežju. Izmučena in neurejena ljudska množica, obložena z vsakovrstno prtljago, je zasedla postajo, da jo čakirajo srbski carinski in vojaški uradniki. Srbija namreč ni še dovoljevala neavtoriziranih nedobrodošli obiskovalcev. Lep utis je napravil nam uspešen način, kako postopajo srbski uradniki s sumljivimi ljud-

Kapitan K. W. Detzer in njegov zagovornik. Detzer je jako slabo postopal z vojaki.

traj ali z zamudo nekakih osmih ur. To je končalo potovanje z železnico, kajti potrebne poplave so bile aprila meseca dovršene le do Niša in šele v juliju je bila železnica odprta prav do Beograda. Iz Niša v Beograd smo potovali z avtomobilom, po zelo slabih cestah. Vreme je bilo mokrotno in številne granatne luknje so bile polne vode. Blata je bilo obilo in nikdar nismo vedeli, kako globoko se bomo zarili, če smo našli na tako luknjino. V Čirpiji, ob Moravi, so Nemei pogladi v zrak most in visoko vodovje je ravno kar odneslo pontonski most. Vsled tega smo morali napraviti ovinek preko Salinaea. To je bil trz, ki je štel pred vojno 5000 prebivalcev ter eden najbogatejših prostorov na Balkanu. Bulgari pa so prebivalce do skrajnosti oropali. Se grše so postopali z ženskami, kajti niti ena, stara nad štirinajst let, ni ušla onečaščenju, dočim so vse moške v mestu usmrtili ali pa deportirali. Vso domačo živino so odvedli na Bulgarsko.

Tako v Čirpiji kot Salinaeu so vprizorili Avstrijci in Bulgari tako nezasišena grozodejstva, da si jih more domisljiti človeka konaj predstavljati, ne pa še domnevati, da so se dejanski završila.

Imam slike nedolžnih kmetov, možkih ali žensk, katere so na duceate obesili v navzočnosti njihov sorodnikov, prijateljev in znancev. Imam slike, ki kažejo skupine smehlajočih se častnikov, ki so slikani skupaj s svojimi mrtvimi ali umirajočimi žrtvami in ki kažejo vse znake ponosa vsprico tega mesarjenja.

Te slike so vzeli sovražnim jetnikom.

V Semendriji smo vzeli rečni parnik po Donavi navzgor in kmalu smo zagledali zvonike in minarete Beograda. Visoki dimniki brez dima, ki se pričajo ob vodni črti ter gredo ob robu griča navzgor skozi dve milj, so izgledali kot samotne straže nad tvornicami, ki so jim nekoč dajale življenje, ki pa so sedaj le še kup opeke in jeklenih travverz, znamenje nemške okupacije. Stara trdnjava ob stiku Save in Donave je dobesedno razstreljena na kose in vodna fronta je v splošnem opustošena. Notranje mesto pa izgleda kot da je dobro prišlo skozi. V reki je stalo 700 tovrnih čolnov v dobrem stanju, katere so vzeli Srbi Avstrijcem.

Beograd je politično in trgovsko glavno mesto Jugoslavije ali kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ima več lepih vladnih in javnih poslopij. Vseučiliško poslopje je bilo zelo poškodovano in smpatam po mestu je videji kakor hiša, ki je trpela vsled artilerijskega ognja. Na vodni fronti in kjerkoli je stala kaka industrijska naprava, pa je opaziti nameravano in koncentrirano uničenje.

V Beogradu je najti približno pet precej obsežnih hotelov, a le eden teh je bil aprila meseca o-

Konec julija sem vzel nekega dne v Beogradu parnik ter se odpeljal po reki navzdol nekako trideset milj, do Pančeve. Srbska armada je prekorčila Donavo pri nasledovanju avstrijsko-nemške armade ter se polastila tega dela dežele še dolgo predno je bil pripisan Srbiji od mirovne konference. Potoval sem po celotni ozemlju v najhitem vozičku, da se prepričam o poljedelskem bogastvu ter lahko rečem, da sem v stanu povedati le pol resnice. Stal sem na nekem polju ječmena in dozorevajoči ječmen mi je segal do ramen. Oves in pšenica sta bila prav tako dobra. Vsled izvanredne moči je kornica zaostala, a s vendar obeta bogata žetev.

Ta dežela, ki je znana kot Banat, predstavlja veliko planjavo bogate aluvijalne zemlje, mogoče najbolj bogate na svetu ter je bila skozi stoletja žitnica Evrope. Del Banata, vključno mesto Temesvar, ki šteje petdeset tisoč prebivalcev, bo pripadel Rumunski. Prebivalstvo Banata je povečini jugoslovansko, ki je bilo pod oblastjo Avstro-Ogrske, a se je se-

daj zopet združilo v politično zvezo s svojimi ostalimi brati.

Razven Banata in Bačke je še 168.000 kvadratnih kilometrov novega ozemlja, ki se je vsled vojne združilo s Srbijo. Prebivalstvo tega ozemlja je s Srbijo iste krvi in jezika z gotovimi verskimi in drugimi razlikami, ki se pojavijo, če živi te družine dolgo časa vsak zase. Zmžni in ustrajni državniki bodo morali spojit po-samežne dele v nerazdružljivo celoto, ki bo v resnici močna.

Nekatera mesta nove države kot na primer Zagreb ali Ljubljana, so središča učenja in kulture. V zagrebškem muzeju sem videl nemniške zaklade, na katere bi bil vsak drug veliki muzej ponosen, med njimi tudi prvo tiskano kopijo Biblije. Obrežna mesta kot Dubrovnik, Kotor, so nepopisno lepa in prebivalstvo je dobro vzgojeno in oblikano.

Jugoslovanski narod je v polni meri vreden priznanja ter vreden ekonomske in finančne pomoči, katero mu lahko nakloni narod Zdrženih držav.

Na nekem obedu, ki mi ga je priredil v Beogradu neki zelo važen trgovec ter član parlamenta, mi je rekel slednji, da bi rad videl, če bi bili Amerikanci ministri za vzgojo in poljedelstvo. Slično razpoloženje sem našel tudi drugod.

Mi moj namen razpravljati tukaj o jadranskem vprašanju, a v nadaljnji dokaz mojega ugotvila, da se narodi Evrope, posebno pa majhni narodi, ozirajo na Ameriko za vodstvo in pomoč, hočem navesti izjavo Mr. Venizelosa, ki mi je rekel:

— Želim, da bi Združene države prevzele kontrolo nad Carigradom. To bi bila zelo fina stvar za Evropo. Anglija bi to lahko storila, a ona ima vse roke polne dela ter neče igeti s tem nobenega opravka. Razventega in naj bi bili nameni Anglije še tako človekoljubni, bi gotovi narodi v Evropi vedno pripisovali Angliji napačne motive ter skušali prepričati druge, da noče Anglija nič drugega kot povečanje ozemlja ali pa kontrolo potom pristanišča kot je Carigrad.

— Celi svet ve, da noče Amerika nobenega evropskega ozemlja in ker je prosta take sumnje, bi bila naloga lažja kot za katerikoli drugi narod. Prepričan sem, da bi opravljala to delo zelo dobro. Prenehal je govoriti in z značilnim pogledom in kretnjo se je naslonil proti meni ter rekel slovesno:

— In nato je še Armenska. Amerikanci ne morejo tega omaloževati.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Naročite si Vaš tisk Severova Almarina za Slovence za leto 1920. Vsega lekarstva ali pa darovnega odnosa. Vsepotno zastoj.

Kašelj

Je neprijetna prikazen in povzroča mnogokrat mnogo bolečin, trpljenja in skrbi. Nekaj tacega le, kar ne morete izbežati tako hitro kakor bi radi, razen ako storite to, kar je storilo mnogo drugih: Vzemite

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balsam za pljuča) v zdravilju kašlja, prehlada, hripavosti, v slučaju otečenega dihanja, ranjenem vratu in enakomernem po-kašljevanju. Poskusi steklenico danes. Dobite ga v Vaši lekarni. Dobro za otroke in odrasle. Cena 26c in 1c davka, ali 50c in 2c davka.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dvajset tisoč ljudi

je v Zagrebu, ki ne znajo pisati in brati. Tako je zapisal dr. Serkulj, župan mesta, v svojem pozivu za oživitvorenje večje prosvetne akcije.

Najzanimivejše, najcenejše in najbolj popularno čtivo vam je na razpolago.

Slovensko-Amerikanski Koledar je izšel za leto 1920.

Veliko več slik kot prejšnja leta.

Najbolj izbrani članki, opisi, razprave, povesti, šale, zanimivosti.

Stane 40 centov.

Izrežite ta kupon, pridenite za 40 centov štempsov ter pošljite nam.

SLOVENIC PUBLISHING CO.,
82 Cortlandt Street,
New York, N. Y.

Tempotom naročam Slovensko-Amerikanski Koledar za leto 1920 ter prilagam za 40 centov štempsov.

Ime

Naslov

Mesto in država

